

13-dik Szám.

NEMZETI TÁRSALKODÓ

September 26dik napján 1837.

ELŐADÁSA

Dr. Schedel Ferencz titoknok urnak, a' magyar tudós társaság 1836. november 21-től 1837. sept. 9-kéig folyt munkálkodásiról.

(Olvastatott a' m. t. társaság közülésében september 10kén 1837-ben.)

Miképen igyekezett zseuge intézetünk a' most befejezett hetedik academiai évben az alaprajz által neki kitűzött uton haladni, a' következőkben terjesztjük elé rövideden a' hazafi közönségnek.

Elébbi jelentéseinkben érdekeltetett, miképen a' társaság mind saját tagjai szorgalma, mind egyéb buzgó hazafiak önkénytes hozzájárulta által immár tetemes anyagokat gyűjtött nagy szótárához. Név szerint a' nyelv elavúlt, vagy csak a' két haza némelly vidékein kelendő szavak és szólások, továbbá a' külön mesterségekben divatozó, úgy a' tudományok 's művészetekben minden korokbeli íróink által javaslatba hozott kifejezésekre terjedett ki a' figyelem. E' készültek folytatva lőnek ez évben is, névszerint Szász Károly r. t. az erdélyi törvényes nyelvben előforduló műszavak sorát küldte be a' már szerkesztő kéz alatt levő törvénytudományi műszótárba; Gombos Imre tiszt. tag. a' marmarosi sóaknászat

Második fészeltendő.

13

körül divatozó magyar műnyelvet jegyeztette össze; Beke Kristóf a' már megjelent philosophiai műszótárhoz ada bő pótlékokat, dr. Flór Ferencz orvosi műszavak jegyzékét. — A' tájszótárhoz, mellynek átnézése a' kis gyűlésekben napi renden van 's nyomtatása már több idő előtt megindult, folyton gyűltek újabb és újabb anyagok, név szerint Acsády Sándor, Beke Kristóf, Csácskó Imre, Matics Imre és Ordódy Tivador társaságon kivüli hazafiaktól. — A' régi szavak gyűjteményét Bartal János nevelte.

Folyt, szinte a' nagy szótár előkészületei számára, a' magyar 's más, azzal érintkezésbe jött nyelvekben előforduló rokon hangú 's értelmű szavak kiszemelése is, különösen Hoblik Márton l. t. a' magyar és szerb 's horvát —, Nagy János l. t. a' magyar 's a' nevezeteseb semita nyelvek közös szavainak fejezék be bő 's nagy gondal készült gyűjteményeit, mellyekhez még Bárány Ágoston l. t. magyar-török szavai jegyzéke járult.

Élénken folyt a' nyelv philosophiai studiumára múlhatatlan források —, értjük a' régi m. nyelvemlékek másolatása is, Döbrentei Gábor e' tárgyban megbizott r. tag felügyelése alatt. Vétettek ezek név szerint Szepes és Szabolcs vármegyék, Kassa, N. Szombat és Pozsony városok, a' Sztáray, Kállay, Mérey és Galantai-Nagy nemzetségek, a' károlyfejérvári káptalan levéltáraiból 's a' pozsonyi ferencziek könyvtarából; 's noha a' XVI. századnál nem régebbek, de a' lexicographiai szemponton kívül még a' nyelv történetére nézve sok érdekest foglalnak magokban. Mi e' nyelvemlékek sajtó alatt levő gyűjteményét illeti: annak első kötete, melly a' két halotti megszólítást 's az úgy nevezett bécsi codexet foglalja magában, csak egy pár ív hía levén

már most, még ez évben fog megjelenni; a' második Kinizsi Pálné imádságos könyvét 's vegyes tartalmu régi leveleket, úgy a' harmadik is, a' müncheni 1466-iki codexet (négy evangelista) 's szinte vegyes leveleket, magokban foglalók, hasonlókép sajtó alatt vannak, 's nyomtatások részint már jó előre is haladt.

Ennyit a' nyelvet illetőleg.

Igyekeztek a' tagok tudományos értekezések által is a' literatura terjesztéséhez járulni. Hetényi János l. t. a' magyar philosophia történetírását rajzolta; Szilasy János r. t. a' philosophia jelen állapotjáról értekezett hazánkban; Nyíry István r. t. az 1835-diki külf. philosophiai literaturáról, Horváth Cyrill r. t. a' philosophiai rendszerek méltatásáról, Wurga János l. t. a' nevelés elveiről, Kállay r. t. a' tudományos egyesületek 's alapítványok hasznairól; ismét Kállay a' törvények és szokások hasonlatosságait nyomozgatta a' historiából; Luczenbacher János r. t. a' verebi sírkövekről, Jászay Pál l. t. az 1625-diki gyarmati békekötésről írt, Czuczor Gergely r. t. Zrednai Vitéz János életét festette, tekintettel a' Hunyadiak korára; Szlemenics Pál r. t. a' leányi negyedről hazai törvényeink szerint, Balásházy János r. t. a' víz-szabályozásról értekezett földmívelési tekintetben; Nyíry István r. t. az angol műipar philosophiáját adta. Mind ezek — kettőt kivéven, melly már megjeleat — részint az Évkönyvek. IVd., részint a' Tudománytár. folyó köteteiben fognak az olvasó közönség elébe terjesztetni.

Itt kellene már most a' mult évben is érdekelt közhasznú tudományos kézikönyvek gyűjteménye ügyéről számot adnunk, ha a' pénztár állapota e' részben a' terv részletes kidolgozásá-

nál tovább engedé vala haladni a' társaságot.

A' melly munkák nyomtatása, a' pénzerőhöz képest, eszközölthetett, a' következők:

1) Tudománytár, X — XIV kötet; már most két szerkesztő; Luczenbacher és Balogh r. tagok alatt, a' literaturai résznek mind nagyobb és nagyobb terjeszkedésével.

2) Romai classicusok magyar fordításokban. Első kötet, Sallustius, Kazinczytól. Második: Ciceróból beszédek, levelek és Scipio álma, ugyanattól.

3) Első oktatásra szolgáló kézi könyv, vagyis a' legszükségesebb tudományok: öszvesége Edvi Illés Páltól. Első rendű Marczibányi Lajos jutalommal koszorúzott pályamunka.

4) Az elemi nevelés alapvonatjai Warga Jánostól. Másod rendű Marczibányi Lajos jutalommal koszorúzott pályamunka.

5) Fali abc és olvasó táblák, ugyan attól.

6) Chelius sebészsege, fordítva Bugát Pál által. Első és második kötet.

7) Fabini tanítmánya a' szembetegségekről, ford. Dr. Vajnócz János által.

8, 9) Eredeti játékszín. Vd. kötet. Zsarnok apa, dráma 5 felv. Jakab Istvántól. Vld. köt. Ekebontó Borbála, szom. ját. 5. fel. Tóth Lőrincztől.

10) Külf. játékszín. XIII. d. köt. Messinai hölgy, Schillertragoediája, fordít. Szenvey.

Ezenkívül sajtó alatt, az említett nyelvemlékeken 's a' tudománytár folyó kötetein kívül, az Évkönyvek III. d., a' Természettudományi pályamunkák I. kötete, a' Várnász 2dik kiadása, mellyek okvetetlenül még ez évben jelennek meg; továbbá a' Tájszótár, a' Nyelvtudományi pályamunkák' II. d., Kazinczy ered. munkái II. d. kötete 's Blair Hugó aestheticai és rhetorikai leczkéi Kis Jánostól.

Említendő még, miképen a' tagok nyomtatásra beküldött kéziratok vizsgálatával is el vol-

tak foglalva. A' tavalról fennmaradtakhoz 25 pályamunkán kívül újlag 29 járult, névszerént nyelv-tudományi 1, szépliteraturai 12, philosophiai 's 's nevelési 3, historiai 1, mathematicai 's had-tudományi 6, statustudományi 1, természettud. és orvosi 5; 's így ez idén a' tudományosok már több mint felét tevék a' beküldötteknek, midőn a' mult évben csak egy harmadát. Közülök, viszsza-ment 19, elfogadtatott tudományos tárgyú munka 4, u. m. A' felsőbb egyenletek egy ismeretlenel, D. Vállas Antaltól; Köteles Sámuel elhunyt r. tag anthropológiája; Cuvier állatorszá-gának 2d. osztálya fordítva Vajda Pétertől; 's Chelius sebészége 3d. kötete D. Smalkovics Antaltól; — továbbá a' classica literaturához tartozólag egy, t. i. Euripides Iphigeniája görögből Guzmics Izidor r. t. által fordítva — 's már most két ide tartozó mű levén elfogadva, azokkal a' Görög Classicusok gyűjteménye fog megindittatni; végre a' Külf. Játékszín című gyűjtemény számára hat darab, u. m. A' levelezők, Szív és ész, két vigj. Steingenteschtől, Külkey által fordítva: A' kénytelen házasság, vigj. Moliere után francziából Kazinczy; Rágalom iskolája, vigj. Sheridan után ángolból Tót Lőrincz, Shakespeare Romeo és Juliája ángolból Náray Antal által, 's A' hazugság, Federici vígjátéka, olaszból Galvácsytól.

Különösen kikötötte az alaprajz, hogy a' társaságnak gondja legyen, a' jó színdarabok számának gyarapítására. E' végre tűzött ki egy, évenként, váltva a' legjobb komoly, majd a' legjobb víg színműnek adandó 100 ft. jutalmat; e' célra adja ki az Eredeti és Külf. Játékszín című két gyűjteményt, mellyekből eddig összesen 19 kötet jelent meg; e' végre nevezett 1853ban egy külön játékszíni küldöttséget, melly folyvást

fennáll, 's kötelessége a' színen megforduló darabok kiigazítása, 's azoknak jó ízlésű és színi hatással bíró ered. és ford. darabokkal szaporítása. E' küldöttség négy év alatt 982 ezüst ft. költséggel, a' Pest vmegyei színésztársaság könyvtárából 70 szindarabokat igazítatott ki, újat 35-öt szerzett, mellyek közt 7 eredeti, 48 fordítvány, többnyire a' francia 's német repertorium legjobb darabjai. Minthogy pedig Pest vmegye-hazafi ai áldozataiból végre a' haza kebelében egy díszes színház létesült, az igazgatóság a' most következő évre négyszáz pengő ftot adott a' küldöttség rendelkezése alá, e' czélnek minél élénkebben megfelelhetség végett.

Tudományos utazásokra ez évben költséget a' társaság nem fordíthatott. Hanem sietni fog Gegő Elek lev. társának a' múlt év őszén Moldvában az ottani magyar telepek mibenléte kitanulása végett tett utazásáról szóló bő előadását sajtó alá adni, mellyből e' mai ülésünkben néhány töredék lesz a' hazafi közönség elébe terjesztve.

A Z S M O L Á N

Na pkeleti történet.

(Végzet.)

Abderáb lelkiesmerete márdosási nem engedték, hogy felelhessen. Zokogva esett az Ázsmolán lábaihoz, a' ki őtet felemelte, 's mosolyogva megölelte. Ekkor megpróbálta mind a' két fogoly rabságokon kölcsönösen könnyíteni. Száz módot találtak, hogy az időt rövidítsék; de Abderáb gyakran mély andalgásba esett. A' mult-

nak emlékezete üldözte, 's a' jövendőben nem talált semmi reményt, semmi vigasztalást. Ázsmolán igyekezett emelni az ő bátorságát, 's meggyőzni őt arról, hogy a' mit ő jövendőnek néz, az csak egy futó pillantat, melly nem hat az élet határán túl; megmutatta neki, hogy az ember jövendője nincs ezen a' földön, hol csak alképek minden reményeink, 's legmagasabb szerencsénk gyakran csak szerencsétlenségünkre való készület napja. Beszélt vele az erényről és nagy lelküségről, megesmertette 's megyszerettette vele mind kettőt. Ezzel az Abderáb lelke új erőt nyert, felzudult indulatai megcsendesedtek, 's szíve nyugodtabb lett.

Egy hónap tölt el Ázsmolánnak elfogatása óta, mikor eszébe jut a' királynak, hogy lássa, valljon az ifjú persa nyakasságát nem törte-e meg? Együtt volt a' napkeleti egész fényes udvar; Ázsmolánt mintegy gonosztévőt lánczokkal terhelve maga eleibe viteté, 's csúfos mosolygással így szólítja meg: „Hát most boldog vagy-e Ázsmolán?“ Oh király! felele Ázsmolán felemelt hanggal, hát minden nap újabb jótetteket kell-e neked köszönnöm? Egy kegyetlen ellenségem volt, ki engemet elárult, 's most már hála neked! legenyesebb 's hívebb barátaim közé számlálhatom őtet. Társul adtál tömlöczömben egy szerencsétlent, ki pirulás nélkül reám sem tekinthetett: vétkes volt, 's én a' jó útra térítettem őtet; sikerült nekem sorsát türhetővé tenni az által, hogy az embernek legnemesebb 's legmagasabb reményét az ő sebzett szívébe csepegtettem. Te adtál királyom alkalmat ezen jótennem, 's tiszta szívből köszönnöm azt neked. Jól van, kiált Neszir dühösön, vigyétek halálra a' vakmerőt! Hóhér keze által haljon meg a' közönséges piaczon; meglátjuk kevély bolond, ha rajtam egész a' vesz-

tőhelyig, sőt a' hóhér pallosa alatt is csúfot tudsz-e üzni? Nem üzök én rajtad csúfot, felele Ázsmolán; engedek a' batalomnak, mellyet a' felbosszankodott ég adott neked, hogy rozszat teless. Imádom az isteni hatalmat a' nyomoruságokban is, mellyeket az emberre jobbulására bocsátott. Ugy van; nem üzök én rajtad csúfot: de te azt kérded tőlem, ha boldog vagyok-e, 's én neked csak igazat felelhetek.

A' vesztőhely elkészült, Schirász egész népsege vad ujság kívánásból csődült öszve, hogy új áldozatját lássa a' zsarnoki kegyetlenségnek.

A' király a' piacz közepén büszkén ült ragyogó thronusán. Testőrjei Ázsmolánt rablánczai között eleibe viszik. Ázsmolán egész csendességét megtartotta. Nem az a' kevélységgel mesterkélta ama' bátorság volt ez, melly a' természet ellen ama' rémitő szempillantásban tusakodik, melly minden kevélységet porba tud verni; nem kevélyen, de nem is félénken, eléállott; felhágott a' vérpadra; a' hóhér már emelte pallosát feje felett midőn Neszir még egyszer csúfolódva így kiált hozzá: „Nyomorult Ázsmolán szólj utoljára, boldogabb vagy-e most is nálamnál?

Oh király! felele nyugodtan Ázsmolán, ha te engem boldogtalanná akarsz tenni, reá kell fordítanod minden királyi hatalmadat, hogy én valamelly vétket tegyek; de mit tettem én, mi engem boldogtalanná tehetne? Hiszed-e, hogy a' menyeyi igazság egyik embernek boldogságát a' másnak kezébe adta volna? 's hogy egy tisztalelek nyugalma akarmelly zsarnok kedvére is csak egy pillantatig megzavartathatnék? Nekem meg kell halnom, 's te kérheted-e, ha boldogabb vagyok-e náladnál? Oh! ha szívembe nézhetnél, bámulva olvasnád abban boldogságomat. Én éltem idejét jó tettekre fordítottam, ellenben

te lételed minden pillanatját arra használod, hogy szerencsétleneket csinály. En közel vagyok a' pillantathoz, mellyben elveszem az égtől az igazaknak ígért jutalmat; 's talán a' te időd sincs messze, mellyben a' rossznak büntetése neked is kiméretik. A' te lelketet annak kínos mardosási megszaggatták; a' gyanu, 's vérszomjazászt elgyengítették. Az enyim tisztán, 's az égi boldogság reményivel lebeg fel istenéhez. Felelj nekem Neszir ezen fontos órában, midőn többé a' földön semmit sem reméll, semmitől sem fél a' halandó, felelj nekem, most én kérdelek, mellyünk boldogabb?

Ezen méltósággal mondott komoly szavakra, ezen váratlan kérdésre felkél Persia hatalmas ura királyi székéből; a' legmélyebb csendesség volt népei között; a' legfeszültebb várakozás fekütt mindenben. Shach Neszir a' vesztőhelyre megy, 's így szöll Azsmolánhoz: „Ifiu, szállj le azon helyről, hova téged merészséged vitt; meglepett nemes bátorságod, 's szép lelked megalázott engemet. Légy ez órától fogva barátom, tanácsadóm; soha sem válok el többé tőled: nálad, veled, 's benned lelem boldogságomat. Most látom hogy azt csak a' nagylelkűség, 's nemes maga viselet ereje adja, ezek hatalmasbak minden földi hatalomnál, 's feljül emelnek a' történeten a' nélkül, hogy szívünk nyúgodalmát akármi meg-rázhathná. Jöjj udvaromba, mától fogva első vezérem, 's bölcseséged az én oltalmam legyenek. Oszd meg egész hatalmammat, 's enged érte megosztanom veled boldogságodat.

Elfogadom jó reménnyel ajánlásaidat, felele az eddigihez hasonló nyúgalommal Azsmolán. Tán nem leszek nyomorultabb ezután a' fényben mint most a' vesztőhelyen. Együtt kell tehát dolgoznuok alattvalóidnak, 's magadnak is közös bol-

dögságán. Könnyü oh király! feltalálni a' boldogságot! Mindenütt van az: és ha egy királyi széken nincs, oka nem más, hanem a' benneülő uralkodó.

Azsmolánnak első gondja volt felnyitni az Abderáb tömlöczét, kit ő mindég barátjának nézett, 's ki magát bizodalma és becsülésére valóban érdemesítette is. Illy nagy hatalommal felruházta semmit sem változott az új vezér régiebb maga viseletében; ugyan azon szokásait tartotta meg most is, 's méltóságában is azon barátjai vették körül, kik szerencsétlenségében sem hagyták volt el.

A S S Z O N Y B O S S Z Ú.

Hernando Hernandez de San Pedro y Bachamonde y Pena Fulgida egyike volt ama' régi spanyoloknak, a' millyenek jelenleg kevesen élnek. Noha ő sokat utazott, még is a' spanyol nemzeti character minden vonásait változatlanúl megtartotta 's lélekismeretben járó kötelességéül látszatott tenni, hogy a' régi spanyol viseletet egész épségében kövesse. A' vivószálat (Rappier) 's köpenyt soha sem hagyta el magától. Amerikában próbála szerencsét; hosszason volt Comayaguában 's azután hogy Újspanyolország tartományai az anyaországtól erőszakkal elszakaszták magokat, sok arannyal gazdagon 's egy ifjú, nemes, szép 's szenvedélyes élettárrsal újra visszatért Estremadurába, szülőföldre Medellinbe.

Donna Engracia Loyabanès a' forró égöv izzó napja alatt születvén, a' kreolnök epedő tekintetével lelkületök egész féktelenségét, vágyaik egész hevességét sajátolá. Ő a' don Hernando

Hernandez hosszú bajusza 's halvány alkata iránt teljes tisztelettel volt, de őt nem szerette. Mind a' mellett szerelemszomjas volt. Választása legott megvolt határozva. Egy ifjú francziát jelelt ki, kinek pillanataival a' templomba vivő úton találkozott; sikerült neki férje szemességét rászedni 's az ifjat magához bebocsátni. A' vállalat terhes volt. A' merészség tetemes, de okosságot szerelmesektől, annyi mint szilfától körtvét kérni, egy spanyol közmondásként. E' kívül az ifjú éppen olly meggondolatlan volt, mint ő. Ez, mint már emlitém, könnyelmű franczia vala, 's merészletes, mint minden földiei.

Don Hernando Hernandez hamar meggyőződöttjarról, hogy meg van csalva. Mindazáltal törekvése — a' bűnösök meglepése — sok ideig sükeretlen maradt 's csak véletlen történetnek köszönhető meggyaláztatása kiviláglását 's az alkalmat bosszúját tölthetni.

Bizonyos éji öszvejövetelnél, mellyet donna Engracia kedvesének megengede, történt, hogy ez leghevebb szerelmi mámorában szerencsétlenségére a' nevet elhibázta. „Milly szép vagy te, Judithom! — monda neki — mi bájlók szemeid!“ — „Mit! — kiálta ez, mintegy rossz álmából ébredő — te valami Judithihal vagy ismeretségben. Micsoda nyomorult zsidó- vagy pogányteremtés az! 'S te szereted őt áruló!“ Híjában törekvék az ifjú magát menteni, ő nem hallgatott rá; a' mint engesztelni iparkodott, éppen azon mértékben gyúlt annak haragja, mig nem tetőpontra juta. Most felejtve azt, hogy férje közel alszik, lármájával az egész házat felverte. Don Hernando Hernandez felserkenvén, felkele. Hevesen kopogatt az ajtón, kiáltván: „Nyissa fel, nyissa fel, parancsolom!“ Ezen hangra donna

Engracia újra eszmélni kezdte. Hova rejtse szerelmesét? Semmi butor nem nyujthata neki menedékhelyet, semmi nyílás nem sikeríté szökését. Csupán egy esparto-gyékén hevert a' szoba egyik szegletében, melly oda félre tétetett, ne hogy meggyujtsák a' brasero *) szikrái. E' volt az egyetlen menekvési eszköz, mi ajánlkozék. Az ifjú hirtelen földre veté magát 's a' gyékénbe burkolódzott 's mig a' férj kardja markolatával az ajtón dörömbözött, donna Engracia a' rémülés hangján, mit valóban nem kelle színlenie, kiáltozá: „Éélek! segítségre, segítségre!“ E' közben az ajtó engedett a' Hernando erőlködéseinek. „Senor — kiálta neki ifjú neje — tolvajok zajára ébredtem fel, kik ez ablak-rostélyzaton akartak betörni. Szóllítsa embereit, motózza fel a' kertet 's környékét, bizonyoson nyomába akad a' gazembereknek!“

Hernandez nem hagyá ezzel magát reá szedetni; tettette magát, mintha hitelt ada neje szavainak. „De bizonyos-e Kegyed arról, — felele ő — hogy nem jöttek be e' szobába?“ — „Nem, nem — esék szavába a' fiatal hölgy — Kegyeden 's kivülem senki sincsen itten. Hol is rejtőzkedhetnének ez üres szobában?“ — „Igaza van Senora, — monda férje, lábát a' gyékénre téve — igaza van.“ De dühös pillanatai megbazudtolák a' csendességet, mit színlele, 's mesterkéltségszerűségét. „Igaza van, — ismétlé, kardvasát villogtatva — itt senki sem rejtőzkedhetik. Azonban Godoi Aranjuezben, az Osuna herczegné padlatára menekvésekor egy illy szalmazsákba burkolódzva két napig kerülé ki az őt üldöző nép cseleit. Ah, ha én ott lettem volna!“ — „Mit

*) Szenes serpenyő, melly a' spanyoloknak kemeucze-szolgálatot tesz. Lásd a' Vasárnapi Újság 136-ik számában, 1836.

tett volna Kegyed akkor? — „Vívószálom hegyével mindent kikutattam volna. De az itt nem szükséges, merde itt senki sincs úgy-e Senora? „’S e’ szavaknál több ízben átszurdalá a’ gyéként vasával. Fájdalmas sohajok szálltak fel, de a’ melyeket Hernando nem hallott, vagy nem hallani szineskedett. „Most már megyek — gúnyoson e’ként szólt — ’s a’ gazembereket felkeresendem.“ ’S elhagyá neje szobáját, ki utána az ajtót becsuká. A’ gyéként felbontá; a’ fiatal franczia keblét három dőfések járták át; vére száján pataként buzga fel. A’ hölgy térdre borult ’s igyekezett vérét elállítani, de hasztalan! A’ halószöllni akart, de csak e’ szavakat vala képes előhöröngeni: „Kegyednek nem volt igaza.... Judith neve a’ ... testvéremnek... én meghalok.... de Kegyedet szeretem...“ Szemét még egyszer felvete reá ’s azzal bezara örökre. Több órákig vesztegelt a’ nő a’ holt mellett sápadtan és remegve; de midőn már hűledezett ’s látta, hogy többé nincs segéd, elhatározá magát, mert ő nem volt azon mindennapi asszonyok közül való, kik fájdalmukban hasztalan könnyekre olvadnak. Midőn kedvesét meg nem menthette, elhatározá érte bosszút állani. Az ajtót felnyitá ’s tudatá férjével, hogy a’ béhatolt haramia halottan fekszik a’ gyékénben.

„Meghalt, Senora? Na, annál jobb! Hagyjon alunnom.“

„De Kegyedet, mint gyilkost, üldözni fogják!“

„Én csak nőm szeretőjét öltem meg ’s arra jögom volt. Hagyjon alunnom.“

„A’ rágalom! nekem semmi szeretőm, de ha lett volna is, nem volt szabad csak őt magát meggyilkolni, hanem engem is megkelle ölnie! Mert hát nem tudja-e hona törvényeit? Azonban — folytatá — miért avassa magát ügyünkbe az i-

gazgatóság? El kell takarítani a' holt testet.“

„Nehezebb, mint sem elébb állithatnám“ viszonzá Hernando.

„Jó — monda neje — úgy tehát. Kegyednek segíteni fogok.“ — 'S valójában öszve is kötözé a' gyéként, felsegité azt a' don Hernando vállaira 's az éj homályán a' Guadiana partjához vivék, melly kertük végénél folya. E' pillanat óta donna Engracia, ki eddig szerfelett keveset aggódott férjéért, teljes gond 's buzgalmat fordított ez esemény feledésbe sülyesztésére. A' szép szemek 's bájoló száj gyakran szerfeletti hatásuak. Az aszszonynak végetlen sok eszközök vannak hatalmában, ha csalni vagy csábitani akar. Nem ok nélkül nevezte a' hajdankor egyik írója *dolosum animalnak*.

Alig teltekel néhány hónapok, 's don Hernando Hernandez mármár hívé, hogy csalatkozhatott, hogy gyanúja alaptalan, hogy az olly te-
gyetlenül meggyilkolt férfiú tolvaj 's neje véteketelen leheté. Az ember olly örömet megcsalja magát 's olly könnyen hitelt ad annak, a' mit ohajt. Mondá magában, hogy ha a' meggyilkoltatott valóban donna Engracia szeretője lett volna, ez azt nem felejteté 's neki nem engedhete meg olly könnyüden. De hölgye inkább arra tört, hogy mindent eltávoztasson, mi féltékenységet költhet. Mihelyt a' legcsekélyebb gondot 's vissza emlékezést sejté férjénél, monda neki: „Hát viszont korábbi képzelgésébe sülyed? Vegye tekintetbe, hogy minden újabb újabb bűnhődés ér.“ — Ha ő néha beszédét a' gyilkoltra hozá, neje legott közbe vágott, hogy szakaszsa félbe. Soha sem volt don Hernando neje olly szelid, olly tetszetes 's olly gyöngéden gondoskodó; ő hát soha sem vala holdogabb, mint most, 's gondolá magában, hogy minden rosszában van vala mi jó.

Egy este, midőn e' szerencsés változáson ké-
jelge, akaratján kívül a' multra tért vissza. „Jó
— így kezdé — Ön előttem mindent felfejtett egy
körülményen kívül, mellyet meg nem foghatok.
Mint burkolódhatott egyedül, minden segéd nél-
kül ama' gyékébe? Valakinek őt segíteni kellett.“
Loyabanés lánya pedig állítá, hogy az illy be-
burkolódzáshoz minden segély szükségtelen. „Prób-
álja meg csak Ön, — szóla tréfáson — tegyen
próbát!“ — „Nem, nem! a' lehetetlen —“ — „S
én Kegyednek még is megbizonyítom. Tehát en-
gedelmesködjék Kegyed is vagy egyszer nekem!“
'S azon parancsoló, félig komoly 's félig tréfás
arczczal, mellyet asszony 's pajzán gyermek olly
könnyen tudnak mutatni, a' don Hernando ba-
juszát megfogván, a' gyékénhez vonta, melly a'
francziának halotti takaró gyanánt használtat pó-
tolá ki. Don Hernando kaczagott 's engedett. Ne-
je kardját elvevé 's őt a' földre fektette. „Lássá!
— monda most — fogja meg a' gyékén végét 's
hengergőzzék.“ A' férj állítá, hogy lehetetlen. —
„Kegyed csak nem akar“ — monda a' nő 's ez-
zel egyszer, kétszer, háromszor, négyszer 's így to-
vább hengeríté, míg nem egészen be vala göngyölve.

„Döre, bohó! — kiálta kaczagva — ma meg-
fúlok, igen keményen beburkólsz.“ — „Most prób-
álja — monda neje magát kiszabadítani 's kar-
jait mozdítani.“ — „Lehetetlen, lehetetlen! mint a'
dohánytekerics, úgy öszve vagyok göngyölve.“

Ekkor a' nő kardot ránta, lábát a' gyékén-
re tévé, hogy kitudja, hol van férje melle.

„Don Hernando Hernandez de San Pedro y
Bachamonde y Pena Fulgida! tudja-e Kegyed,
hogy az, kit meggyilkolt, éppen így be volt
burkolva?“

„Senora, végezze tréfáját!“

„Tudja-e Kegyed don Hernando Hernan-

dez de San Pedro y Bachamonde y Pena Fulgida, hogy anyám leánya esküt tett le érte bosszút állani?“

„Szerencsétlen! végezd tréfádat, különben kiáltok. . . .“

„A' mint tetszik, Senor, de én mindenkit eltávoztattam. És lássa Ön, ő úgy halt meg, mint hős, a' nélkül, hogy kiáltott volna!“

Don Hernando egész erejéből kiáltani kezd, de senki nem hallá. Egy lélek sem volt a' háznál 's e' kívül a' gyékénis elfojlasztá hangját.

„Ő vitéz volt — folytatá a' nő — 's egyetlen hangot sem adott! De Kegyed don Hernando Hernandez de San Pedro y Bachamonde y Pena Fulgida, Kegyed gyáva ember! csak egy gyáva ölhete meg egy földön fekvő fegyvertelent! Kegyed gyáva, mert remeg.“

„Jól van, igazat szóllsz! De te engem csak megakarsz rettenteni, jól látom. Barátném! szívem lelke! szabadíts ki e' burkolatból! Mindent megadok, a' mit kívánsz. Mit akarsz?“

„Bosszút, vért!“

„De hát nem tudod a' gyilkosok büntetését?“

„Véled, hogy megfejtekem a' folyóhozi útról?“

E' szavaknál többszörös karddöfésekkel illetve a' gyéként, mignem Hernando lelkét kiadta. Más nap halászok hálójába kerüle don Hernando Hernandez holt teste, kik ez esetet bejelenték a' törvényszéknek. A' medellini Alcade-Mayor legott a' holt lakába ment 's az özvegy minden vonakodás nélkül lebeszélé az előttünk már tudva levőket. Donna Engracia Carceresbe vitették fogságba, hol méreg által múlték ki, sirjába víve a' bűntárs nevét, ki férje holt testét a' Gudianáig segite vinnie. (Gemeinnütziges Blätter.) CCI.